

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ННЦ ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ НААН УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА
ТА АРХІТЕКТУРИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ім. П. ВАСИЛЕНКА**

**«НАЦІОНАЛЬНІ І СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА
КОНТРОЛЮ»**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

21 травня 2020 р.

(присвяченої 60-річчю кафедри обліку і оподаткування

Одеського державного аграрного університету)

Одеса 2020

УДК 657.1(477)

Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (присвяченої 60-річчю кафедри обліку і оподаткування ОДАУ), 21 травня 2020 р. / редкол.: І.О. Крюкова [та ін.]; Одеський державний аграрний університет. Одеса: «ВМВ-Принт», 2020. 262 с.

Редакційна колегія:

- Крюкова І.О.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету;
- Маренич Т.Г.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П.Василенка;
- Бруханський Р.Ф.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету;
- Баланюк І.Ф.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»;
- Ткаченко С.А.** доктор економічних наук, доцент, ректор Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»
- Зайцев Ю.О.** - доктор економічних наук, професор, начальник Східного управління Головного управління Державної податкової служби в Харківській області
- Найда А.В.** - кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету

Рекомендовано до видання вченою радою Одеського державного аграрного університету (протокол №11 від 25 червня 2020 р.).

У збірнику представлено результати наукових досліджень, які оприлюднено на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю» і орієнтовані на пошук напрямів удосконалення науково-теоретичних, методичних і практичних засад бухгалтерського обліку, оподаткування, аудиту і контролю для підвищення результативності функціонування суб'єктів господарювання національної економіки.

УДК 657.1(477)
© ОДАУ, 2020

ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ КАФЕДРИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Кафедра обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету була заснована у 1960 році (в той час – кафедра статистики і бухгалтерського обліку) для підготовки кваліфікованих фахівців з бухгалтерського обліку для сільського господарства. Під керівництвом доц. Рахліна Д.М. співробітники кафедри надавали допомогу радгоспам і колгоспам Одеської області з питань організації бухгалтерського обліку та звітності, впровадження журнально-ордерної форми обліку на сільськогосподарських підприємствах. З того часу кафедра пройшла тривалий шлях свого розвитку щодо кадрового складу та наукових здобутків, але курс її залишався незмінним - якісна підготовка спеціалістів з обліку, аудиту та оподаткування для всіх видів економічної діяльності.

В різні періоди функціонування кафедри її очолювали: професор Постнікова Г.В., к.е.н., доцент Скалозубова Н.О., к.е.н., доцент Тімінський А.Г., доцент Несененко П.Г., д.е.н., професор Немченко В.В., к.е.н., доцент Цуканов О.Ю., д.е.н., професор Деречин В.В., к.е.н., доцент Кононенко В.А. та д.е.н., професор Дога В.С.

Сьогодні кафедра обліку і оподаткування успішно вирішує актуальні питання сучасної підготовки здобувачів всіх рівнів вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», здійснює наукові дослідження та імплементацію їх практичних розробок у сфері удосконалення бухгалтерського обліку, оподаткування, аудиту та контролю на підприємствах різних форм власності та видів економічної діяльності, приймає участь у реалізації програм національного і міжнародного науково-практичного співробітництва.

Місією існування і роботи кафедри обліку і оподаткування незмінно залишається підготовка висококваліфікованих фахівців спеціальності «Облік і оподаткування» на базі використання найсучасніших методів навчання, надання допомоги для здобуття студентами практичного досвіду роботи за обраної спеціальністю, навчання здобувачів вирішувати складні економічні завдання на основі здобутих вмінь, навиків і високого професійного рівня.

Кафедра обліку і оподаткування виражає щире вдячність всім її співробітникам, які протягом 60-ти років сумлінно працювали на користь вітчизняної вищої освіти і науки, здійснювали якісну підготовку фахівців, забезпечували організаційну, методичну і практичну допомогу аграрному виробництву та сприяли розвитку наукового потенціалу Південного регіону країни.

*Завідувач кафедри обліку і оподаткування ОДАУ,
доктор економічних наук, професор
Крюкова І.О.*

Коваленко В.В.,

*д.е.н., професор кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Койчева Д.С.,

*студентка факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКОГО КОРПОРАТИВНОГО КРЕДИТУ УКРАЇНИ НА РІЗНИХ ФАЗАХ КРЕДИТНОГО ЦИКЛУ

В умовах загальносвітових глобалізаційних процесів жодна з національних економік не може успішно розвиватись та функціонувати за відсутності потужного корпоративного сектору. Великі державні корпорації створюють і впроваджують інновації, які є необхідними для стабільного розвитку економіки та успішній протидії як внутрішнім так і зовнішнім кризовим явищам.

Ефективне та раціональне використання фінансово-кредитних ресурсів в якості джерела фінансування оборотного капіталу корпорацій значною мірою обумовлюється рівнем розвитку банківського сектору, його спроможністю надійно та ефективно виконувати свої функції.

При цьому є присутніми високі ризики та асиметрія інформації, котра характеризується недостатньою повнотою і достовірністю, необхідної для достовірної оцінки кредитоспроможності позичальників, інформації про чинники, що впливають на діяльність підприємств окремих галузей економіки, неефективністю та недосконалістю фінансово-кредитних інструментів.

Дослідженню процесів кредитування корпоративних клієнтів та їх прогнозування на різних фазах кредитного циклу присвячені багато праць. В свою чергу Л. Жердецька вважає, що головним генератором у кредитному циклі є зміна рівня кредитного ризику, який впливає на результати фінансової діяльності банку, і залежно від обсягів втрат виділяють наступні зони кредитного ризику: зона припустимого кредитного ризику, зона підвищеного кредитного ризику, зона критичного кредитного ризику та зона катастрофічного кредитного ризику [1, с. 979].

Важливим елементом аналізу ринку банківського корпоративного кредиту в Україні є прогнозування його розвитку. Незважаючи на розвинений математичний інструментарій щодо прогнозування часових рядів, це питання в умовах наявності різних фаз кредитного циклу не є остаточно вирішеним для ринку банківського корпоративного кредитування в цілому, та в Україні, зокрема.

Слід звернути увагу на те, що дія високого кредитного ризику, змушує банки до кредитування на незначний кредитний період (табл. 1).

**Динаміка структури кредитів, наданих банками нефінансовим
корпораціям в Україні за строками у 2007-2019 рр.**

Роки	Усього, млн грн.	До одного року		Від 1 до 5 років		Понад 5 років	
		млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%
2007	260,48	107,92	41,43	128,24	49,23	24,32	9,33
2008	443,67	190,30	42,89	203,25	45,81	50,12	11,30
2009	462,22	199,32	43,12	206,56	44,68	56,36	12,19
2010	500,96	208,20	41,56	224,11	44,74	68,65	13,70
2011	575,55	251,29	43,66	244,41	42,47	79,84	13,87
2012	605,43	296,55	48,98	235,17	38,84	73,71	12,17
2013	691,90	358,81	51,86	247,83	35,82	85,26	12,32
2014	778,84	339,63	43,61	333,65	42,84	105,56	13,55
2015	787,79	387,90	49,24	289,88	36,80	110,01	13,96
2016	822,11	306,00	37,22	353,75	43,03	162,36	19,75
2017	829,93	354,99	42,77	288,95	34,82	185,99	22,41
2018	1073,74	491,94	45,81	336,90	31,38	244,90	22,81
2019	971,87	473,47	47,71	307,63	31,65	190,77	19,63

Джерело: складно авторами за матеріалами [2]

Дані наведені у таблиці 2, представляють структуру кредитів, наданих вітчизняними банками нефінансовим корпораціям у розрізі строків. Можемо бачити, що частка кредитів терміном до 1 року, які не призначені для фінансової підтримки реалізації інвестиційних проєктів, щороку є стабільно високою. Так, за результатами 2018 р. вона склала 45,81 %, а за даними 2019 р. – 47,71%. У той же час питома вага довгострокових кредитів терміном понад 5 років є незначною – 22,81 % за підсумками 2018 р. та 19,63 % станом на 01.01.2020 р. Варто також відмітити певну негативну тенденцію зі зменшення як питомої ваги таких позик у портфелі вітчизняних банків, так і зменшення їх обсягів [3, с. 65].

Як видно із представлених даних у таблиці 3, частка кредитів, які спрямовуються на створення чи капітальний ремонт об'єктів нерухомості, у кредитному портфелі банків України є мізерною, причому з 2015 по 2017 р. вона має стійку тенденцію до скорочення. Якщо ж врахувати, що у 2019 р. серед них такі, що мали термін понад 5 років, склали лише 18709,52 млн грн. або 2,51 %, то можемо зробити висновок, наскільки слабо розвиненим є сегмент банківського корпоративного кредитування у порівнянні з ринком класичного, а саме споживчого.

Для ринку банківського корпоративного кредиту України характерний значний рівень персистентності. Це визначає таку його характеристику, що в динаміці показників розвитку корпоративного кредиту присутня довгострокова пам'ять. В свою чергу, це обґрунтовує тезу про те, що для його аналізу та прогнозування, як зазначалось вище, доречним є використання авторегресійних моделей.

У той же час, рівень персистентності ринку банківського корпоративного кредитування не є константою і змінюється залежно від стадій кредитного циклу.

Таблиця 2

Динаміка структури кредитів, наданих банками підприємствам в Україні за цільовим призначенням у 2007-2019 рр.

Роки	Усього	Кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості		Інші кредити	
		млн грн.	питома вага, %	млн грн.	питома вага, %
2007	260 476	10 618	4,08	249 858	95,92
2008	443 665	18 262	4,12	425 402	95,88
2009	462 215	17 670	3,82	444 545	96,18
2010	500 961	13 612	2,72	487 349	97,28
2011	575 545	10 318	1,79	565 227	98,21
2012	605 425	7 467	1,23	597 958	98,77
2013	691 903	13 026	1,88	678 877	98,12
2014	778 841	15 548	2,00	763 293	98,00
2015	787 795	12 986	1,65	774 810	98,35
2016	822 114	11 138	1,35	810 976	98,65
2017	829 932	10 632	1,28	819 205	98,71
2018	859 740	33 562	3,90	826 178	96,10
2019	744 648	30 119	4,04	373 897	50,21

Джерело: складно автором за матеріалами [2]

Наприклад, під час кризових процесів у банківській системі України персистентність різко зростала. Це є свідченням того, що спроба описати поведінку ринку банківського корпоративного кредитування за допомогою однієї, тим більше лінійної моделі, є недоцільною. Для вирішення цього протиріччя у пропонуємо поетапне прогнозування основних характеристик ринку (рівень ризику, процентна ставка та обсяги позичок) банківського корпоративного кредитування залежно від фази кредитного циклу:

– на першому етапі необхідно оцінити наявність циклічності на ринку корпоративного кредитування, що передбачає визначення стаціонарності динаміки корпоративних кредитів і для здійснення прогнозування основних параметрів ринку банківського корпоративного кредитування на різних фазах кредитного циклу;

– на другому етапі із використанням набору кореляційно-регресійних моделей зі змінними, які характеризують попит (розвиток економіки) та пропозицію (рівень ставок, монетарна політика) на ринку корпоративного кредитування, здійснюється безпосередньо прогнозування основних параметрів, що характеризують цей ринок (рівень ризику, процентна ставка та обсяги позичок).

Таким чином, перш, ніж переходити до побудови моделі прогнозування поведінки ринку банківського корпоративного кредитування України, необхідно більш детально дослідити його на предмет циклічності та визначити особливості його динаміки в умовах тієї чи іншої фази кредитного циклу.

Розвиток банківського корпоративного кредитування можливе на підставі запровадження мезонінного кредитування, який уявляє собою гібридний інструмент і займає проміжне положення між залученням банківського кредиту та прямими інвестиціями в компанію. Тобто мезонінне фінансування являє собою форму фінансового забезпечення, що передбачає поєднання боргового фінансування та фінансування на умовах участі у власному капіталі підприємства: інвестор не входить в капітал компанії, проте надає ресурси для її розвитку через боргові зобов'язання з одночасним придбанням опціону з правом придбання акцій позичальника в майбутньому за певною, заздалегідь визначеною, ціною [3, с. 67].

Рестрикційна антикризова політика держави мала короткостроковий вплив на пропозицію кредитних ресурсів, однак коливання облікової ставки чинитиме певний негативний вплив на сукупну пропозицію, а низькі очікування промислових підприємств щодо перспектив розвитку їхньої ділової активності не сприятимуть пожвавленню попиту. Тому забезпечення позитивної динаміки корпоративних кредитів залежить від ефективності державної фіскальної та монетарної політик.

Література:

1. Жердецька Л.В. Обґрунтування показників для оцінки зон кредитного ризику банків України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 979-982.

2. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (дата звернення 22.04.2020).

3. Коваленко В. Ризики проєктного фінансування в сучасних умовах розвитку національної економіки. *«Modern Economics»*. 2020. №19. С. 63-68. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-43>.

Кошкарда І.В.,

д.е.н., професор,

*завідувач кафедри управління земельними ресурсами та кадастру
Харківський національний аграрний університет ім.В.В.Докучаєва*

м.Харків, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Важливою складовою управління будь-яким процесом є інформаційне забезпечення, спрямоване на реалізацію визначених завдань та прийняття